

Het ontwerptalent van Gerrit Jan Vos

Eric Bor

Villa Amalia aan Meerweg 7, het pand Meerweg 2a-4 ertegenover, villa Vijverzicht, het voormalige Hotel Edinoor aan de Kom van Biegel en de kleurige en gevarieerde rij arbeiderswoningen aan het Oosterpad zijn zo maar wat voorbeelden van het verbazingwekkende ontwerptalent van architect Gerrit Jan Vos.

Gerrit Jan Peterz. Vos werd op 26 september 1863 geboren in Naarden. Zijn ouders waren Peter Rutz. Vos en Wijmpje Hendriks van den Born. Zijn vader was de eigenaar van de trekschuit Naarden-Amsterdam. De ouders van Gerrit Jan overleden kort na elkaar in 1870. Hij kwam met zijn negenjarige broer Hendrik en zijn tweejarige broertje Joost in het Burgerweeshuis terecht. Na de lagere school ging Gerrit Jan als timmermansknecht in de bouw werken. Hij had het ambacht al snel onder de knie en raakte vertrouwd met bestekken, die hij al spoedig ook zelf maakte. In 1883 begon zijn militaire dienstdienst in het vestingsgarnizoen van Naarden.

Rechts van de brug de houtloods van Weitjens (gezien vanaf de Landstraat)

H.J. Weitjens

In 1884 werd Vos tijdens een groot verlof aangenomen door de aannemer en houthandelaar Hendrikus Johannes Weitjens, die zijn houthandel aan de Brinklaan in Bussum had. Deze benoemde de leergierige timmerman tot onderbaas en uitvoerder. Tijdens zijn grote verlovingsperiode was Gerrit Jan kostganger van het echtpaar Hermanus Eijpe en Maria van Eijden in Bussum, eerst in de Nieuwstraat en vervolgens in de Landstraat. Gerrit Jan werd verliefd op de zuster van Hermanus, Anna Antonia Eijpe. In 1887 verhuisde hij naar Kerkpaadje 230 in Naarden. Omdat de Eijpes katholiek waren en kerken in de St.-Vituskerk, trad ook Gerrit Jan, die van

huis uit Nederlands Hervormd was, toe tot de St.-Vitusparochie, zodat hij in het huwelijk kon treden met Anna. Ze trouwden na de beëindiging van de dienstdienst van Gerrit Jan in 1889. Ze zouden vijf kinderen krijgen, van wie het vierde al jong overleed.

Naar Bussum

In november 1893 vestigden Gerrit Jan en Anna zich in het pand Visserstraat 3 in

Bussum. In 1895 maakte Gerrit Jan zijn eerste ontwerp: hij tekende twee winkelhuizen. In de aanbestedingsannonce in *De Gooi- en Eemlander* stelde hij als 'bouwkundige' direct een eis aan de aannemers: degenen die hun werkvolk nog niet verzekerd hadden, kwamen niet in aanmerking. Vanaf 1898 werd het ontwerpen zijn hoofdbezigheid. In 1900 ontwierp hij (als 'bouwkundige') de villa Willemina aan de Brinklaan. Deze villa werd aanbesteed op 13 juni 1900 en vanaf de oplevering ervan in 1901 noemde Vos

Koningin Emmalaan 17, 1906

zich architect. In datzelfde jaar 1901 werd hij ook benoemd tot directeur van de Gemeentelijke Teekenschool, een taak die hij tot en met 1929 zou vervullen. Hij was er onder meer de leermeester van Jan Rebel, een architect die later ook in Bussum huizen ontwierp.

Ontwerpen

De tweede villa ontwierp Vos in 1901 voor J. Hulsman uit Vreeland. Hulsman ver-

noemde deze prachtige villa op Meerweg 7 naar zijn vrouw: Amalia. Net als de andere Bussumse architecten die geen opleiding aan de Academie voor Bouwkunst hadden gevolgd, ontwierp hij villa's in eclectische stijl. Dit betekent dat hij onderdelen van verschillende bouwstijlen tot een smaakvol geheel samenvoegde. In het ontwerp voor villa Amalia en erbij behorende beelden zijn veel elementen Art Nouveau-stijl verwerkt.

Villa Amalia, 1902

De villa werd aanbesteed op 21 maart 1901 en de Hulsmans betrokken het huis in 1902. Tegenwoordig is het een rijksmonument.

Andere bekende gebouwen uit zijn begintijd zijn bijvoorbeeld de Mariaschool

Meerweg 2a-4, 1902

Deel van de lange rij
woningen aan het
Oosterpad uit 1921
(foto Jaap van Hassel)

Kaart van het
uitbreidingsplan van
Vesting Naarden uit
1928

(met de beroemde dubbele trap voor
schoenen- resp. klompenkinderen),
Mariastraat 16-18 (1904), villa Frisia,
Beerensteinerlaan 24 (1905), de uitbrei-
ding van chocoladefabriek Bensdorp
(1905), Hotel-café-restaurant Parkzicht
(nu Restaurant Archibald), Brinklaan 25
(1907), Hotel Edinoor, Parklaan 2 (1908),
het Broederhuis, Vitusstraat 4 (1908) en
de arbeiderswoningen in het voormalige
St.-Josephpark (1914). In 1906 betrok hij
met zijn gezin nummer 17 in de door hem

gebouwde dubbele villa Korte
Singel 17-19.

In de jaren twintig gebruikte
hij veel kenmerken van de Am-
sterdamse School: gevarieerde
metselverbanden, toepassing
van houten geveldelen, roe-
denverdeling van de ramen en
andere kleine versieringen. Ze
zijn onder andere te vinden in
de rij sociale huurwoningen
aan de oneven kant van het
Oosterpad (1921), in de prach-
tige villa Isaac da Costalaan 22
(1929) en ook in Weesp.

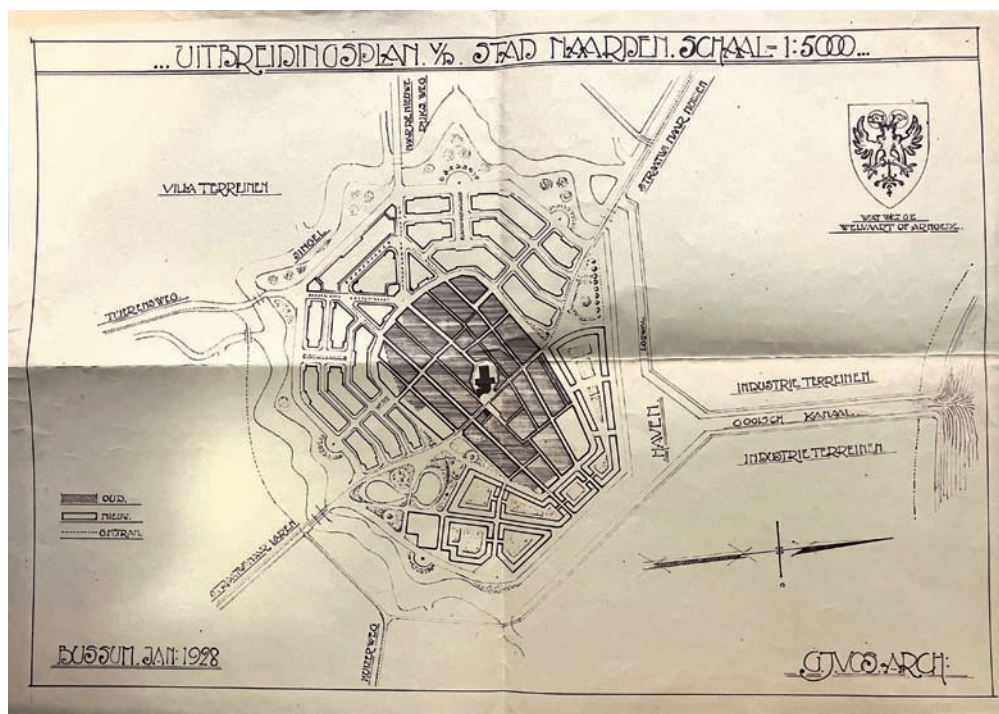
Afbraak Vesting Naarden

Een bijzonder en omstreden plan diende
Vos in januari 1928 in bij het gemeente-
bestuur van Naarden. Omdat de vesting
Naarden sinds 1926 niet langer onder de
Vestingwet viel, stelde hij voor alle ves-
tingwerken af te breken ten gunste van de
uitbreiding van Naarden met een grote
haven en industrieterreinen, met daarnaast
binnen de 'Singel' (de Buitenvest) een
tuinstad bestaande uit parken en volks-

woningen met open-
bare binnentuinen en
buiten de Singel een
uitgestrekt terrein voor
villabouw.

Onmiddellijk ont-
stond hiertegen op-
positie, vooral van de
Stichting Menno van
Coehoorn. Zij verzocht
de gemeente dringend
de onschendbaarheid
van de vestingwallen te
waarborgen.

Nog in dezelfde
maand ontving het
gemeentebestuur een
door 230 mensen uit
Naarden ondertekend
adres, dat er 'namens

99% van de meerderjarige burgers van Naarden' voor pleitte wel doorbraken in de vestingwallen toe te staan ten bate van de uitbreiding van de gemeente. Het Christelijk Werkliedenverbond Patrimonium en de Anti-Revolutionaire Kiesraad betuigden adhesie aan dit adres.

In februari wees de gemeenteraad niettemin het uitbreidingsplan van Vos af, vooral vanwege de 'overweging, dat de voormalige vesting "Naarden" die als cultuur- en natuur-historisch monument van groote beteekenis moet worden geacht, op grove wijze zou worden geschonden'.

Laatste jaren

In 1938 verrijkte de inmiddels 75-jarige Vos de St.-Vituskerk met een doopkapel die prachtig harmonieert met het door de beroemde architect Pierre Cuypers ontworpen schip van de kerk.

In 1941 overleed Gerrit Jans vrouw Anna. In 1943 was Gerrit Jan de St.-Vitusparochie nog een keer van dienst. De Duitsers hadden de kerkklokken uit de toren van de kerk verwijderd, om ze te laten omsmelten tot granaathulzen. Vos kwam toen op het ingenieuze idee in de lege klokkenstoelen

stukken spoorrails te hangen. Daardoor konden de kerkdiensten toch worden aangekondigd, zij het met een wat andere klank.

Isaac da Costalaan 22, 1929 (foto Gijs Vorstman)

In 1946 ging Vos in het bejaardenhuis de Godelindestichting aan de Huizerweg wonen. Hij overleed op 29 maart 1948 in het psychiatrisch ziekenhuis Sint-Willibrordusstichting in Heiloo.

Huizerweg 13a-15a hoek Huizerweg (links) en Noorderweg, 1930

Bronnen

Website Museum 't Schip

De *Bussumsche Courant* van verscheidene data

Gegevens over het uitbreidingsplan van Naarden en persoonsgegevens uit Archief Gooi en Vechtstreek, met dank aan Olga Minkema.

De doopkapel (Mariakapel) met de twee torentjes in 1940